

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ตามปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา 34¹ ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบัน นอกจากแสดงความคิดเห็นในเชิงการพูดต่อ ๆ กันแล้ว ยังมีแสดงความคิดเห็นในระบบอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้รับรู้ข้อความดังกล่าวกว้างขึ้น และเข้าใจตรงกับเจตนาของผู้ที่แสดงความคิดเห็น แต่การแสดงความคิดเห็นนั้น อาจเกิดผลกระทบทั้งด้านดี และด้านไม่ดีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยังมีผู้รับรู้ข้อมูลดังกล่าวมากขึ้นเท่าใดย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลนั้นมากขึ้นตาม การติดต่อกันดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายทางสังคมขึ้น เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งในสังคม จึงต้องสร้างหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติไปในทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีกฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพดังกล่าวปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่ง และตามประมวลกฎหมายอาญา²

ภายใต้โลกไร้พรมแดนซึ่งเป็นโลกที่มีการวิวัฒนาการช่องทางสื่อสารทำให้สามารถติดต่อกันได้แม้อยู่ห่างไกลกัน ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถสื่อสารกับบุคคลที่อาจจะไม่เคยรู้จักกัน การสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าวเป็นการแสดงออกอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงมี การแสดงออกทางความคิดเห็นมีทั้งผลดีและผลร้ายภายในตัวที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่อาจส่งผลต่อ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 34

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

² ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 326

ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภาพลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สินค้าหรือการบริการ³ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ได้รับจากการแสดงออกทางความคิดย่อมเป็นการประเทืองปัญญาของทุกฝ่าย สามารถนำมา พัฒนาตัวเอง หรือ รับทราบ และแก้ไขปัญหที่อาจกระทบต่อบุคคลสาธารณะ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่การแสดงออกแม้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค บางครั้งทำให้ผู้ที่แสดงออกถูกฟ้องร้องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ว่าทางแพ่งหรือทางอาญา ยิ่งโดยเฉพาะทางอาญา อันมีโทษจำคุกสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ได้รับโทษ ผ่านทางความผิดฐานหมิ่นประมาทแจ้งความเท็จ ฟ้องเท็จ เพื่อเป็นเครื่องมือข่มขู่การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงข้อเท็จจริง ทำให้บุคคลที่สุจริตไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงได้อีกต่อไปอันเป็นการแก่งัดดำเนินคดีทางอาญาซึ่งมีตัวอย่างหลายกรณี เช่น

1) นางสาว นริศราวัลย์ แก้วนพรัตน์ อายุ 25 ปี หลานสาว พลทหาร วิเชียร เผือกสม ซึ่งถูกลงโทษจนเสียชีวิตระหว่างฝึกซ้อมในค่ายทหาร ที่จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี 2554 ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน.มักกะสัน เข้าควบคุมตัวถึงที่ทำงาน โดยแจ้งข้อหาว่ากระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา และกระทำความผิดพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550⁴

2) บริษัททุ่งคำ จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าของสัมปทานเหมืองทองคำ อ.วังสะพุง ได้ฟ้องร้องชาวบ้านซึ่งอยู่รอบเหมืองไปแล้ว 19 คดี เรียกค่าเสียหายรวม 320 ล้านบาท⁵

3) บริษัท กราเทีย (ไทยแลนด์) จำกัด ยื่นฟ้อง ดาราตัง “ขวัญ อุษามณี” 10 ล้านบาท เนื่องจากโพสต์ข้อความพร้อมรูปเกี่ยวกับการติดตั้งที่ไม่ได้คุณภาพผ่านทาง Instagram ทำให้บริษัทเสียหายชื่อเสียงและต่อมาศาลชั้นต้น ได้พิพากษายกฟ้อง เนื่องจากได้แสดงความคิดเห็นและตัดพ้อสินค้าผู้ยื่นเนื่องจากคุณภาพของสินค้าไม่ตรงกับที่สัญญาไว้เป็นสิ่งที่กระทำได้⁶

³ ณัฏฐิณัฐ จริตงาม. (2562). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกแก๊งค์ฟ้องคดีหมิ่นประมาททางแพ่งโดยผู้ประกอบการ: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 2.

⁴ ผู้จัดการ ออนไลน์. (2564). “จับหลานสาว “พลทหารวิเชียร” ส่ง สน.นราธิวาส ถูกฟ้องหมิ่นฯจากการร้องเรียนนำชายโดนซ้อมตาย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9590000074289>. [2564, 30 พฤษภาคม].

⁵ เดอะอีสานเรคคอร์ด. (2564). “ย้อนรอยคดีเหมืองแร่ จ.เลย ชัยชนะของชุมชนที่ได้มาพร้อมคดีติดตัว ภาระหนี้สิน และการถูกตั้งค่าหัว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://theisaanrecord.co/2019/01/27/loei-gold-mining-community-rights/>. [2564, 30 พฤษภาคม].

⁶ ข่าวสด ออนไลน์. (2562). “ขวัญซื้อตุ๋น 4 หมิ่น-เจอฟ้อง 10 ล้าน โทษตัดค่า ผู้บริหารสาวร้องให้ทุกคืนแฉหลักฐาน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.khaosod.co.th/entertainment/news_1580430. [2564, 30 พฤษภาคม].

4) นายรังสิมันต์ โรม ส.ส. บัญชีรายชื่อ พรรคก้าวไกล ได้รับหมายเรียก คดีหมิ่นประมาท โดยการโฆษณา ซึ่งผู้กล่าวหาคือ พ.อ.ภิญโญ บุญทรงสันติกุล ซึ่งได้รับมอบอำนาจมาจากมูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ เนื่องจากการอภิปรายนอกสภา ทำให้ไม่มีเอกสิทธิ์คุ้มกัน⁷

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี โดยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น

1) ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาท

ในประเด็นนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 บัญญัติว่า ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทเมื่อครบองค์ประกอบความผิดมีการวางหลักเป็นทั่วไป บุคคลสาธารณะและบุคคลทั่วไปไม่มีกระบวนการในการพิจารณาที่แตกต่างกัน อีกทั้งการพิสูจน์การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทบุคคลทั่วไปกับบุคคลสาธารณะเสมอกัน ทั้งที่บุคคลสาธารณะควรสามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งควรมีหลักเกณฑ์ความรับผิดฐานหมิ่นประมาทโดยยิ่งยวดกว่าบุคคลทั่วไป

2) ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานอัยการในการคุ้มครองผู้บริโภคในคดีหมิ่นประมาท

ในประเด็นนี้ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553 มาตรา 21 บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ ให้เสนอต่ออัยการสูงสุด และอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องคดีได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด โดยความเห็นชอบของ ก.อ.

⁷ไทยโพสต์. (2564). “โดนจนได้! ป่ารอยต่อ ฟ้อง ส.ส.โรม หมิ่นประมาท”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/main/detail/60362>. [2564, 30 พฤษภาคม].

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับกรณีที่พนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกาถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกาด้วยโดยอนุโลม

จากบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าผู้แสดงความคิดหรือแสดงข้อเท็จจริง จะต้องตกเป็น ผู้ต้องหาในกรณีที่ผู้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและต่อสู้เพื่อพ้นจากข้อกล่าวหาไปถึง ชั้นอัยการ บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจแก่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนในการสั่งสำนวนคดีที่ เห็นว่าไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน ด้วยเหตุการณีสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการถือเป็นเรื่อง ละเอียดอ่อน ดังนั้นกฎหมายจึงให้ผู้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน คือ อัยการสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว ประกอบกับไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ชัดเจนด้วยเหตุนี้การสั่งไม่ฟ้อง คดีด้วยเหตุผลไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในประเทศไทยเกิดขึ้นน้อย⁸ และเป็นผลให้ล่าช้า ในการคืนสิทธิแก่ผู้ถูกแกล้งฟ้อง ซึ่งอาจจะมีระบบถ่วงดุลความเห็นของพนักงานอัยการดังกล่าว

3) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้เปิดช่องทางให้ผู้ถูกฟ้องหรือ จำเลยในคดียื่นคำร้องเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้ศาลพิจารณาเกี่ยวกับโจทก์ใช้สิทธิตามกฎหมาย ยื่นคำฟ้องโดยไม่สุจริต

ในประเด็นนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติ มาตรา 161/1 วางหลักไว้ว่า

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาล เรียกมาว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบ จำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลยกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจฝ่าฝืน คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย

หากแต่บทบัญญัติมาตราดังกล่าว ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการพิจารณาโดยไม่ต้องปรากฏ ต่อศาลเองหรือศาลเป็นผู้เรียกเข้ามาในการพิจารณา แต่ไม่ได้เปิดช่องทางให้ผู้ถูกแกล้งฟ้องซึ่งอยู่ใน ฐานะจำเลยสามารถยื่นคำร้องแสดงพยานหลักฐานให้ศาลพิจารณาความสุจริตในการ ใช้สิทธิทาง ศาลของโจทก์ หากศาลไม่ยกขึ้นพิจารณาก็เป็นการปิดช่องทางที่ผู้ถูกแกล้งฟ้องหลุดพ้นจากการถูก ปิดปากและเป็นผลให้ล่าช้าและกระทบสิทธิเสรีภาพผู้แสดงความคิดเห็น และต้องไปสู้คดีในชั้น พิจารณาของศาลซึ่งเพิ่มต้นทุน และเสียโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อ สาธารณะ

⁸ รุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์. (2555). การสั่งคดีที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนในชั้นพนักงานอัยการ. *วารสาร รมคำแหง ฉบับนิติศาสตร์*, 1 (2), หน้า 40-53.

ดังนั้น ในสารนิพนธ์นี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาผ่านพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นการใช้สิทธิที่มนุษย์ทุกคนควรมี และปิดช่องว่างทางกฎหมายกรณีที่ผู้ใช้สิทธิเสรีภาพโดยชอบธรรม จึงต้องมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทให้มีมาตรฐานในการดำเนินคดีแตกต่างกันระหว่างบุคคลทั่วไป และบุคคลสาธารณะ อีกทั้งการรับฟ้องคดีหมิ่นประมาทมีการถ่วงดุลการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการและศาล

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาของระหว่างประเทศ ต่างประเทศ และประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การคุ้มครองผู้บริโภค การแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน รวมถึงอำนาจของพนักงานอัยการ และศาลไว้ อย่างไรก็ตาม ภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวพบว่ายังขาดกลไกควบคุมการแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์ต่อบุคคลสาธารณะต้องมีมาตรการทางกฎหมายแตกต่างกับบุคคลทั่วไป ประกอบกับต้องพิสูจน์ถึงเจตนาร้ายของผู้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกับบุคคลทั่วไป พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลยพินิจในการดำเนินคดีและหลักเกณฑ์การรับฟ้องคดีหมิ่นประมาทของศาล ซึ่งสามารถยกฟ้องในกรณีที่เห็นว่าผู้ถูกฟ้อง ผู้ต้องหา หรือจำเลยแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต และผู้กล่าวหาไม่สุจริต ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ยื่นฟ้อง เพื่อเป็นการตรวจสอบดุลยพินิจของพนักงานอัยการ และการหมิ่นประมาทบุคคลสาธารณะ ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพ จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์นี้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี รวมถึงหลักเกณฑ์ต่อด้านการดำเนินคดีทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการแกล้งฟ้อง โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะหลักเกณฑ์การป้องกันการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาทของสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากตำรา บทความ เอกสารการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ตำบทยกกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือวิจารณ์ และการแกล้งฟ้องซึ่งมีเจตนากระทำการแสดงความคิดเห็น หรือการวิจารณ์บุคคลสาธารณะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา
2. เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาของต่างประเทศ และประเทศไทย
3. เพื่อทราบถึงวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคจากการแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา
4. เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกแกล้งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา